

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความต้องการข้อมูลและการช่วยเหลือสนับสนุนของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2539 โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะทำการศึกษา 12 ราย จากกลุ่มมารดาที่คลอดทารกก่อนกำหนดเป็นครั้งแรกและมีอายุครรภ์น้อยกว่า 36 สัปดาห์ซึ่งทารกได้รับการจำหน่ายออกจากหน่วยทารกแรกเกิด 2, 3, 4 แผนกกุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้านและผู้ช่วยในการดูแลทารกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้ แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของมารดาและทารกคลอดก่อนกำหนด แนวทางประกอบการสัมภาษณ์แนวลึก แบบบันทึกการสังเกตและการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปทดลองใช้กับมารดาที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจำนวน 2 ราย หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลจริงโดยใช้เครื่องบันทึกแถบเสียงร่วมด้วย

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการเข้าพบมารดาที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในขณะที่มาเยี่ยมทารกในหน่วยทารกแรกเกิด 2, 3, 4 แผนกการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ แล้วแนะนำตัวพร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือจากมารดาเมื่อมารดายินดีเต็มใจให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยแจ้งให้ทราบว่า จะติดตามไปเยี่ยมมารดาภายหลังนำทารกกลับไปเลี้ยงที่บ้านเป็นระยะๆ คือ 1 สัปดาห์หลังจากทารกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล หลังจากนั้นจะไปเยี่ยมทุกๆ 1 เดือนโดยระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลสำหรับมารดาแต่ละรายจะสิ้นสุดลงเมื่อทารกอายุครบ 4-6 เดือน มารดาแต่ละรายจะได้รับการเยี่ยมโดยเฉลี่ย 4-5 ครั้งหรือจนกว่าจะได้ข้อมูลที่

สมบูรณ์ซึ่งในการเยี่ยมชมแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงโดยนักหมายวันเวลาตามความสะดวกของมารดาและครอบครัว หลังจากนั้นผู้วิจัยเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับมารดาและผู้ให้ข้อมูลทั่วไปจนเกิดการยอมรับและมีสัมพันธภาพที่ดีก่อน แล้วจึงเริ่มรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แนวลึกและการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง พร้อมทั้งบันทึกเทปและจดบันทึกข้อมูลครบทุกส่วนตามที่ได้สัมภาษณ์และสังเกตมาได้ หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้นหากพบว่าข้อมูลขาดความสมบูรณ์ในบางเรื่องก็สามารถติดตามสัมภาษณ์และสังเกตในระยะต่อมาได้จนข้อมูลอิ่มตัว ทั้งนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีจริยธรรมในการทำวิจัยทุกขั้นตอน

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและทารกคลอดก่อนกำหนดนำมาแจกแจงความถี่และนำเสนอในรูปแบบตารางแสดงจำนวนและร้อยละ สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวลึก การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยการจัดแฟ้มข้อมูล ลงรหัสข้อมูล แยกประเภทของข้อมูล สร้างแนวเรื่อง แกะไขโครงร่างและแนวเรื่องให้ชัดเจน ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. ความต้องการข้อมูลของมารดาที่เกี่ยวข้องกับการให้การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมีทั้งหมด 12 ความต้องการได้แก่

1.1 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการป้อนนมมารดาและการให้นมผสมแก่ทารก จำนวน 12 ราย ได้แก่วิธีการป้อนนมและการฝึกปฏิบัติในการป้อนนมมารดา ชนิดของนมผสมที่ทารกควรจะได้รับ การเตรียมนมผสม ปริมาณนมที่ทารกควรจะได้รับในแต่ละมื้อ ระยะห่างของมื้อนม การเพิ่มปริมาณนมให้ทารกในแต่ละช่วงอายุ ลักษณะการดูดนมและการตอบสนองของทารกเมื่อได้รับนมเพียงพอตลอดจนการสำรอกนมของทารก

1.2 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการให้อาหารเสริมทารกจำนวน 8 ราย

1.3 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการนอนหลับและการตื่นของทารกจำนวน 6 ราย

1.4 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการร้องไห้ของทารกจำนวน 12 ราย

1.5 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของทารกจำนวน 10 ราย ได้แก่ ไข้เลือดบบริเวณขาหนีบและไข้เลือดบบริเวณสะดือ พยาธิสภาพที่จอประสาทตา ลักษณะการหายใจของทารก การถ่ายเหลว ท้องผูก ไข้และการวัดอุณหภูมิร่างกายทารก อาการเฉพาะโรคของทารก ลื่นเป็นฝ้า ก้นแดง รวมทั้งวิธีการปฏิบัติเพื่อป้องกันไม่ให้ทารกเจ็บป่วยเมื่อพาออกนอกบ้าน

1.6 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับวัคซีนของทารกจำนวน 7 ราย

1.7 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ หรือความจำเป็นของการพาทารกมาตรวจตามนัดจำนวน 8 ราย

1.8 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการให้ยาทารกจำนวน 7 ราย ได้แก่ ชื่อยา ชนิดของยา วิธีการเก็บรักษา ยาวิธีป้อนยา ปริมาณยาที่ให้แก่ทารก ความจำเป็นของการให้วิตามินแก่ทารก ความจำเป็นที่จะต้องให้ยาปฏิชีวนะครบตามจำนวนที่แพทย์สั่งตลอดจนวันหมดอายุของยา

1.9 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของทารกจำนวน 12 ราย ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของน้ำหนักตัวทารก พัฒนาการของทารก วิธีการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และประโยชน์ที่ทารกจะได้รับจากการส่งเสริมพัฒนาการ

1.10 ความต้องการข้อมูลร่วมกับการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการอาบน้ำจำนวน 11 ราย การเคาะปอดและดูดเสมหะให้ทารกจำนวน 2 ราย

1.11 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาการอิจฉาของบุตรคนโตจำนวน 4 ราย

1.12 ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตนเองของมารดาจำนวน 7 ราย ได้แก่ การปฏิบัติตัวภายหลังคลอด วิธีการคุมกำเนิด ตลอดจนการป้องกันการคลอดทารกก่อนกำหนด

ซึ่งความต้องการข้อมูลต่างๆเหล่านี้จะเป็นไปตามปัญหาของทารกโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าทารกมีความเจ็บป่วยหรือความผิดปกติที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข นอกจากนี้ยังเป็นไปตามปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการดูแลทารกและปัญหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองของมารดา

2. ความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนของมารดาในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมี 2 ด้านได้แก่ ความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนในด้านอารมณ์จำนวน 12 รายและความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนในด้านการเงิน สิ่งของและแรงงานจำนวน 12 ราย สำหรับความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนในด้านอารมณ์นั้นแบ่งออกได้เป็น ความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนจากสามีจำนวน 12 ราย ชายของทารกจำนวน 10 ราย บุคลากรทางการแพทย์จำนวน 11 ราย เพื่อนบ้านจำนวน 9 รายญาติพี่น้องจำนวน 5 ราย ซึ่งมารดาทั้งหมดจะมีความต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนที่คล้ายคลึงกัน

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นผลของการศึกษา ความต้องการข้อมูลและการช่วยเหลือสนับสนุนของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลมารดาหอราชนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มนี้ และเนื่องจากเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งถึงเรื่องความ

ต้องการ ความคิดเห็นความเชื่อ วัฒนธรรมและสังคมตลอดจนการปฏิบัติของประชากรกลุ่มนี้ ดังนั้นในการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้จึงอาจมีข้อจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลและการช่วยสนับสนุนของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการให้การดูแลทารกภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล
2. ได้แนวทางสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ในการปรับปรุงและวางแผนในการให้ข้อมูลแก่มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดเพื่อให้สามารถนำทารกกลับไปเลี้ยงที่บ้านได้อย่างเหมาะสม
3. ได้แนวทางสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ในการกระตุ้นและให้คำแนะนำบุคคลใกล้ชิดให้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสนับสนุนมารดาในการให้การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดที่บ้านได้อย่างเหมาะสม
4. ได้ข้อมูลเพื่อเป็นข้อเสนอแนะต่อผู้ที่รับผิดชอบในการเรียนการสอนแก่นักศึกษาพยาบาล ในการวางแผนการให้การช่วยเหลือและให้คำแนะนำมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดก่อนจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลได้อย่างเหมาะสม
5. ได้ข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยหาแนวทางเพื่อส่งเสริมมารดาในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดในประเด็นอื่นๆต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของการได้รับข้อมูลและการได้รับโอกาสน้อยเกินไปในการฝึกปฏิบัติการให้การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด ทำให้มารดาเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายในการให้การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ด้านต่างๆดังนี้

ด้านปฏิบัติการพยาบาล

1. ควรเปิดโอกาสให้บิดามารดาได้มีส่วนร่วมในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด ตั้งแต่ใน

ขณะที่ทารกได้รับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาล โดยมีพยาบาลเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือและให้กำลังใจ แก่บิดามารดา อาจให้เริ่มจากการดูแลง่ายๆ เช่น การสัมผัสทารก การเปลี่ยนผ้าอ้อม เป็นต้น อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้บิดามารดาได้ซักถาม ระบายปัญหาและความวิตกกังวลต่างๆเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกเพื่อให้บิดามารดาเกิดความคุ้นเคยและได้ทักษะความมั่นใจในการให้การดูแลทารกต่อไปภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล

2. เมื่อทารกคลอดก่อนกำหนดมีอาการดีขึ้นและเตรียมพร้อมที่จะจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล พยาบาลควรมีแนวทางในการเตรียมบิดามารดาให้พร้อมก่อนที่จะรับทารกไปดูแลต่อที่บ้าน ตามแนวทางดังนี้

2.1 ควรจัดให้มีการวางแผนในการให้ข้อมูลและให้คำปรึกษาแก่มารดาทารกคลอดก่อนกำหนด ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการของมารดาและสภาพปัญหาของทารกแต่ละราย

2.2 ควรฝึกปฏิบัติให้บิดามารดาสามารถที่จะให้การดูแลทารกประจำวันเมื่ออยู่ที่บ้าน ได้อย่างถูกต้องและมั่นใจ เช่น การอาบน้ำ การป้อนนม การเปลี่ยนผ้าอ้อม รวมทั้งการฝึกปฏิบัติเทคนิคพิเศษเฉพาะในการดูแลทารกแต่ละราย เช่น การเคาะปอด การดูดเสมหะ เป็นต้น โดยนัดให้บิดามารดามาฝึกปฏิบัติดูแลทารกเป็นระยะๆจนกว่าจะเกิดความมั่นใจ หรือถ้าเป็นไปได้อาจจัดสถานที่ให้มารดาและทารกอยู่ด้วยกัน (Rooming-in) เพื่อให้มารดามีโอกาสฝึกปฏิบัติการดูแลทารก เรียนรู้และพัฒนาทักษะในการเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของทารกได้อย่างเต็มที่ตลอด 24 ชั่วโมง ภายใต้การช่วยเหลือแนะนำของพยาบาล เพราะการเรียนรู้ทักษะต่างๆเหล่านี้จะเพิ่มพูนได้จากการที่มารดาได้ดูแลทารกด้วยตนเอง

2.3 ควรจัดให้มีระบบพยาบาลเจ้าของไข้ (primary nurse) ให้การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดและครอบครัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เป็นที่คุ้นเคย ได้ทราบปัญหาและความต้องการของทารกและครอบครัวได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นจะได้เป็นบุคคลสำคัญในการให้ข้อมูลและติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่อื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การรักษาพยาบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ควรมีการประชุมปรึกษารอาหารหรือร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดและครอบครัว เพื่อหาแนวทางในการให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ช่วยให้ผู้มารดาไม่เกิดความสับสนหรือเกิดความไม่แน่ใจในทีมการรักษาพยาบาล

2.5 ในกรณีที่บิดามารดามีบุตรอยู่ก่อนแล้ว พยาบาลควรได้แนะนำเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันรักใคร่ระหว่างบุตรคนโตกับน้องใหม่ด้วย โดยการเพิ่มการสร้างความมั่นใจให้แก่บุตรคน

โตว่ายังเป็นที่สุดที่รักของครอบครัว และควรเปิดโอกาสให้บุคคลใดมีส่วนช่วยในการดูแลน้องใหม่บ้าง เพื่อให้บุตรคนโตรู้สึกภูมิใจว่ามีความสำคัญและรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมผูกพันกับน้องใหม่มากยิ่งขึ้น

2.6 ส่งเสริมให้บุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามีมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือมารดาทารกตลอดก่อนกำหนด โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการช่วยเหลือมารดาในการดูแลทารกตลอดก่อนกำหนดที่เหมาะสม

2.7 ควรจัดกลุ่มช่วยเหลือตนเอง (self help group) ให้แก่ครอบครัวที่มีทารกคลอดก่อนกำหนด เพื่อจะได้มาชุมนุมปรึกษาหารือและอภิปรายถึงปัญหาที่ประสบร่วมกัน โดยมีพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ในทีมบุคลากรทางการแพทย์อื่นๆ เข้าร่วมให้คำปรึกษาแนะนำ จะช่วยให้แต่ละครอบครัวตระหนักว่ามีเพื่อนอีกมากมายที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดการยอมรับปัญหา ร่วมให้การช่วยเหลือประคับประคองซึ่งกันและกัน ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข และมีความพยายามที่จะเผชิญกับปัญหาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดนอกจากจะต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคลากรทางการแพทย์ สมาชิกในครอบครัวแล้วยังต้องการการช่วยเหลือสนับสนุนจากเพื่อนบ้านอีกด้วย

2.8 ควรจัดให้มีบุคลากรทางการแพทย์ติดตามไปเยี่ยมมารดาที่บ้านเป็นระยะๆ ภายหลังจากนำทารกกลับไปเลี้ยงที่บ้าน เพื่อให้คำแนะนำและช่วยเหลือทารกและครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

3. ควรจัดอบรมบุคลากรในหน่วยทารกแรกเกิดที่ให้การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด ได้ตระหนักเห็นความสำคัญ เข้าใจลักษณะปัญหาและความต้องการของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนด เพื่อที่จะได้สามารถค้นหาปัญหาและให้การช่วยเหลือมารดาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการศึกษาพยาบาล

1. ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาล ควรเน้นให้นักศึกษาพยาบาลได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการวางแผนในการให้ข้อมูลและให้การช่วยเหลือสนับสนุนแก่มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดก่อนการจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล เพื่อให้นักศึกษาสามารถวางแผนการจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. ควรเน้นให้นักศึกษาพยาบาล เห็นความสำคัญของการค้นหาปัญหาและความต้องการของมารดาของทารกคลอดก่อนกำหนดอย่างเป็นระบบและสามารถให้ข้อมูลโดยคำนึงถึงความรู้ ความเชื่อและทัศนคติของมารดาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความต้องการข้อมูลและการช่วยเหลือสนับสนุนของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดในประชากรกลุ่มอื่นๆ ที่มีสภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป
2. ควรมีการศึกษาความต้องการข้อมูลและการช่วยเหลือสนับสนุนของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล ในเชิงปริมาณโดยใช้ผลการศึกษาค้างนี้เป็นแนวทาง
3. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการข้อมูลและการช่วยเหลือสนับสนุนของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล
4. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความต้องการข้อมูลและการช่วยเหลือสนับสนุนของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีโรคหรือความผิดปกติที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข